

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 6 - Number: 22, p. 167-178, Winter 2022

Kutsallık Bağlamında Türk İşlam Ülküsü ve Dinî Eklektik Sloganlar* *The Turkish Islamic Ideal and Religious Eclectic Slogans in the Context of Holiness*

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1068468>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
04.02.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
03.11.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.12.2022

Asya Studies

Doç. Dr. Osman Özkul
Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
oozkul@sakarya.edu.tr

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-0418-7007>

Eda Balcı
Doktora Öğrencisi / Sakarya
Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı
academician7@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0001-5994-0417>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Öz

Türk İşlam Ülküsü temel kodlarını Türk kültürü ve tarihinden almakla birlikte modern bir ideoloji olan milliyetçilikten de beslenerek gelişmiştir. Bu makalenin konusu Türk İşlam Ülküsünü ve bu kapsamda değerlendirilen dinî eklektik slogan örneklerini kutsallık bağlamında incelemektir. Bu amaçla öncelikle Türk İşlam Ülküsünün ve dinî eklektik sloganların oluşturduğu ideolojik terkiplerin seküler kutsallığı ve dinî boyutun İşlamî dayanakları irdelenmiştir. Bu analizler yapılırken dinî ve ideolojik zemin yöntem olarak din sosyolojisi alanında katkı vereceği düşünölen bütöncöl anlamacı yaklaşıım kullanılarak incelenmiştir. Bu şekilde dinî içerikli ideolojik terkip alanında işleyen kutsallığın anlaşılabilirliğine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çünkü ideolojik kavramlar seküler-içkin kutsallığı taşıırken dinî kavramlar ilahî-aşkın kutsallığı taşımaktadır. Tarihsel olarak laik devletin oluşumu ile Türk laik devlet karakteri belirirken Türkçölüğün öncü düşünürlerinden Yusuf Akçura'nın ve Ziya Gökalp'in devlet kurgusunun laikliği ön plana çıkardığı ve Gökalp'in teoride İşlamlaşma açılımının, izdüşümsel olarak ölkücü dinî içerikli ideolojik terkiplerde tezahür ettiği ortaya koyulmuştur. Türk İşlam Ülküsüne ve dinî eklektik slogan örneklerinden birkaçına bakıldığında bu olgular görölebilmektedir. Seküler-içkin ve ilahî-aşkın kutsallık bağlamında incelenen Türk İşlam Ülküsü ve bu kapsamda değerlendirilen "kanımız aksa da zafer İşlam'ın", "Türk İşlam Medeniyetini yeniden kuracağız", "ilay-ı kelimetullah ile bütün sahte mabutları yıkacağız" sloganları, tarihsel süreç birikimi olan alperen kavramı, nizam-ı âlem ölküsü ve devlet-i ebed müddet anlayışı ile ve ayrıca Anthony Smith'in ele aldığı "etnik seçilmişlik miti", "şanlı ölüm" ve "altın çağ" kavramları ile açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk İşlam Ülküsü, Milliyetçilik, Slogan, İdeoloji, Kutsal, Seküler

Abstract

The Turkish Islamic Ideal took its basic codes from Turkish culture and history, and developed by feeding on nationalism, which is a modern ideology. The subject of this article is to examine the Turkish Islamic Ideal and the examples of religious eclectic slogans evaluated within the scope of this in the context of holiness. For this purpose, first of all, the secular sanctity of the ideological compositions formed by the Turkish Islamic Ideal and religious eclectic slogans, and the Islamic bases of the religious dimension were examined. While making these analyzes the religious and ideological ground were examined using a holistic understanding approach, which is thought to contribute to the field of sociology of religion as a method. In this way, it is aimed to contribute to the understanding of holiness operating in the field of ideological composition with religious content. Because while ideological concepts carry secular-immanent sanctity, religious concepts carry divine-transcendent sanctity. It has been revealed that, while the Turkish secular state character emerged with the formation of the secular state historically, the state construct of Yusuf Akçura and Ziya Gökalp, two of the leading thinkers of Turkism, brought secularism to the fore and Gökalp's expansion of Islamization in theory was manifested itself in idealistic ideological compositions with religious content, as a projection. These phenomena can be seen when looking at the Turkish Islamic Ideal and a few examples of religious eclectic slogans. The Turkish Islamic Ideal which is examined in the context of secular-immanent and divine-transcendent sanctity, and being evaluated within this context, the slogans of "victory belongs to Islam even if our blood flows", "we will re-establish the Turkish-Islamic Civilization", "we will destroy all false gods with Allah" has been explained by the concept of Alperen, being an accumulation of historical process, the ideal of ensuring the world (fair) order and the understanding of the state that lives until forever, and the meantime with the concept of the "myth of ethnic elitism", the "glorious death" and the "golden age", defined by Anthony Smith.

Keywords: The Turkish Islamic Ideal, Nationalism, Slogan, Ideology, Holy, Secular

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Özkul, O. ve Balcı, E. (2022). Kutsallık Bağlamında Türk İşlam Ülküsü ve Dinî Eklektik Sloganlar. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(22), 167-178.

GİRİŞ

Türk İslam Ülküsü, Batı menşeli milliyetçilik düşüncesinden etkilenecek şekilde oluşan Türkçülük ile organik bağları olan ancak aynı zamanda Türk tarihi, dinî ve kültürel kodlarına da dayanan milliyetçi ideolojik bir dünya görüşüdür. Bu ideolojiyi söylem düzeyinde görünür kılan sloganlar, genel olarak Türkiye’de sosyalist ideolojiye karşı muhafazakâr ve geleneklerle beslenen genç kitleleri motive etmek üzere, aynı zamanda geniş çaplı birtakım konjonktürel saiklerle gelişen teorik düşüncelerden süzülen kısa ve özlü mesajlardır. Bu çalışmanın konusunu, kutsallık bağlamında dinî kavramlar ile dünyevî alanda olan ideolojinin eklenmesi ile elde edilen Türk İslam Ülküsü ve bu kapsamda değerlendirilen sloganlar oluşturmaktadır.

Çalışmada öncelikle Türkiye’de genel olarak modernleşmeci ve çağdaşlaşmacı politikaların hâkim olduğu dönemin siyasal hayatında üretilen dinî içerikli ideolojik terkipler olarak Türk İslam Ülküsünün ve dinî eklektik sloganların seküler kutsallığı tespit edilmeye çalışılmış, bu terkiplerde yer alan Türk-İslam anlayışında dinî boyut değerlendirmelerine yer verilmiştir. Tarihsel teorik arka plan odaklarına ve Türk milliyetçiliğinin laiklik görüşüne değinildikten sonra, bütüncül anlamacı yaklaşım kullanılarak üç örnek üzerinden sloganların dinî ve dünyevî boyutunun kutsallığının anlaşılabilirliğine katkı sağlamak amaçlanmıştır, çalışmanın genel hedefinde ise modern milliyetçilik sistemi içinde üretilebilecek dinî temalı terkiplerin benzer açıklamalarına katkı vermek hedeflenmiştir.

Çalışmaya teorik katkı vermek için, siyasal düşünce tarihinde yer alan düşünürlerden Machiavelli’nin milliyetçi düşüncesi, Luther’in ve Calvin’in şekillendirdiği protestan düşünce sistemi, Hegel’in devlet anlayışı çalışmanın konusu bağlamında tarihsel arka plan olarak yer almıştır. Türk İslam Ülküsünün ve dinî eklektik sloganların seküler-içkin ve ilahî-aşkın kutsallık bağlamında buldukları zemin, Dilthey’in öne çıkardığı kültür bilimlerinin yapısına uygun “anlamacı yaklaşım” yöntemi ile incelenmiştir. Din sosyolojisi alanında ihtiyaç olduğu düşünülen bu araştırma alanında, kaynak taraması ile elde edilen veriler anlamacı yaklaşım kullanılarak yorumlanmıştır.

Dilthey’in anlamacı yaklaşımı insanî alan incelemelerine kolaylıkla intibak etmektedir. Elde edilen verilerin mümkün olduğunca zengin bir yoruma konu edilmesi, mümkün olan her açıdan değerlendirilmesi kavratıcı bir açılım sağlamaktadır. Dilthey’in “Tin Bilimlerine Giriş” yazısında belirttiği tin bilimleri, tinsel gerçeklikler dünyasında ilerlemektedir. Tinsel dünyanın gerçekliği, “üzerinde hâkimiyet kurmak istediğimiz bir gerçeklik [doğa] değil, tam tersine, kavramayı dilediğimiz bir gerçeklik”tir. Diğer bir deyişle “insani/tarihsel” gerçeklik, “tin bilimlerinin konusu”nu oluşturmaktadır (Dilthey, 2017: 22, 25). Bu zeminden hareketle olguları kendi benzemezliği içinde ele alırken (Özlem, 1994: 22-23; Akt. Köktürk, 2014: 26; Dilthey, 1927: 43; Akt. Özlem, 2012: 87) başka benzerleri ile karşılaştırılabilir bir somutluk “birkaç genellik” ortaya konmaya çalışılmıştır. “Tin bilimlerinin ilk hedefi” her dönemi kendine özgü “bütünlüğü içinde anlayıp açıklamaktır. Ama tin bilimleri, bu” kendine özgü “bütünlükleri ele alırken bile her çağda rastlanabilecek *tipsel* durumlardan hareket etme ihtiyacı içindedir” (Dilthey, 1927: 42; Akt. Özlem, 2012: 89; Akt. Özlem, 2019: 92).

Kapsam bakımından bu çalışma, ülkücü ideolojide Türk İslam Ülküsü doktrinini ve sloganik söylemini tüm boyutlarıyla ihata etme çabasını taşımamaktadır. Çalışmanın kapsamı, birkaç kavramsal açılım ile desteklenerek, Türk İslam Ülküsünün ve bu kapsamda değerlendirilen dinî eklektik sloganların seküler kutsallığı, bu terkiplerde dinî boyut değerlendirmeleri, Türk milliyetçiliğinin laiklik görüşü ve ideolojik zeminden kaynak bulan dinî içerikli slogan örneklerinin seküler-içkin ve ilahî-aşkın kutsallık bakımından incelenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

Türk İslam Ülküsü ve bu kapsamda ele alınan sloganlar aşağıda verilen birkaç kavramın açıklayıcılığında kutsallık bağlamında incelenmiştir. Konu bağlamında katkısına başvuru kavramlar; tarihsel süreç birikimiyle alperen kavramı, nizam-ı âlem ülküsü ve devlet-i ebed müddet anlayışı ile Smith’in ele aldığı milliyetçiliğin temalarından etnik seçilmişlik miti, şanlı ölüm ve altın çağ kavramlarıdır.

Sayılan kavramlar genellikle birbirini besleyen ve destekleyen kavramlardır. Örneğin Smith, “toplumun etno-tarihinin merkezinde yer alan altın çağın ya da altın çağ idealinin, milli kimliğin önde gelen temellerinden birini oluşturduğunu ve etnik-seçilmişlik inançlarında olduğu gibi benzer bir enerji rolü oynamakta olduğunu” ileri sürer (Smith, 2018: 235). Dolayısıyla sözü geçen temaların -seçilmiş, kutsanmış etnik kavim anlayışının, bu kavmin tarihi süreç içerisinde potansiyelini tam olarak gerçekleştirdiği altın çağ idealinin ve kutsal amaç doğrultusunda idealist can vermenin- Türk ülkücülüğünde benzer enerjilerle birbirini desteklemekte olduğu söylenebilir.

Bir sonraki konuda Türk İslam Ülküsünün ve dinî eklektik sloganların seküler kutsallığı, ülkücü ideolojik terkiplerde yer alan Türk-İslam anlayışında dinî boyut değerlendirmeleri ve açıklayıcılığına başvurulmuş kavramlardan Türk ülkücülüğünün dinî ve dünyevî donanımını temsilen tarihsel birikimine referans verilen alperen kavramı üzerinde durulmuştur.

TÜRK İSLAM ÜLKÜSÜNDE VE DİNİ EKLEKTİK SLOGANLARDA SEKÜLER KUTSALLIK VE DİNİ BOYUTUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmaya konu olan Türk İslam Ülküsü ve bu kapsamda değerlendirilen dinî eklektik sloganlar, din ile ideolojinin eklektizminden oluşan terkipler olarak ele alınabilir. Siyasal yaşamda dinî temalı ideolojik terkiplerin kutsallık bakımından incelenmesi, bu alanda ihtiyaca yönelik katkı sağlayabilecek ilgili bağlamda tarihsel, teorik ve kavramsal açılımları gerektirmektedir.

Din ve ideoloji kutsallık bağlamında ele alındığında, “din aşkın bir sistemdir, ideoloji ise modern bir üründür ve içkindir” (Aydın, 2006: 124). “Din aşkın kökenli” olduğu için “toplumla tüm ilişkilerine rağmen ona indirgenemez”. İdeoloji ise “her modern olgu gibi sekülerdir”, içkindir (Aydın, 2006: 125). Seküler olan ideoloji, kutsallığı bakımından ele alındığında denilebilir ki, “en profan sistemler belli sayıtlar içermesi bakımından bir inanç sistemi özelliği taşır”; ancak “öncelikli olan, bir inanç taşıması değil”, içkinliği yahut aşkınlığıdır. Bu bakımdan “din ve ideoloji aynı kategoride yer almazlar” (Aydın, 2006: 124). İdeoloji seküler-içkin bir kutsallığı taşırken, din ilahî-aşkın bir kutsallığı haizdir. İdeoloji ile terkiye girdiğinde din, bütünde seküler kutsallığa dâhil olur.

İdeolojik terkiplerde dinin işlevi değerlendirildiğinde denilebilir ki din “geniş kitlelerin ortak görüşü olabilen bir kurum, bir mekanizmadır”. Düşünce yahut eylem, aşkınlaştığı oranda geniş kitlelere hitap eder hâle gelir (Aydın, 2006: 119). Dolayısıyla din kavramı bünyesinde meşrulaştırıcı güç barındırır. Siyasal yaşamda dinin işlevine bakıldığında, dinin tarih boyunca meşrulaştırıcı işlevi aktif olarak görülebilir. Örneğin, bu çalışmada Osmanlı halifeleri için geçen “Allah’ın yeryüzündeki gölgesi” statüsü, aynı zamanda siyasal meşruiyeti güçlendirici rol oynamaktadır. Genel olarak ideolojik terkiplerde yer alan din, ister istemez ideolojinin meşruiyetine güç sağlamaktadır.

Türk milliyetçiliği ideolojisi ile organik bağları olan Türk İslam Ülküsü ve bu kapsamda değerlendirilen dinî eklektik slogan terkiplerinde, terkinin iki boyutundan biri olan din, ideolojinin meşruluğunu pekiştirirken, ideoloji ile terkiye giren din yeni bir yoruma dönüşebilir. Dinin özü açısından bakıldığında, dinin yorumu ile aslı konumu arasındaki mesafe açılabilir. Aydın’ın yukarıda dikkat çektiği gibi kategorileri farklı bu iki alanın seküler-içkin ve ilahî-aşkın kutsallıkları nedeniyle oluşturdukları terkipler üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

Bir başka açıdan Anthony Smith milliyetçi düşünce sisteminde seküler kutsallığa şöyle değinmiştir: “Milliyetçi inanç sisteminin merkezinde özgünlük (otantiklik) kültü durur ve bu kültürün merkezinde gerçek benlik arayışı vardır”. Smith, özgünlüğün “pek çok dinde kutsallık fikrinin milliyetçi eşdeğeri olarak işlev” gördüğünü belirtir. “Duygusal yük” bakımından “otantik ile sahte” olan arasında bulunan ayrım, “kutsal ile dünyevi” olanın arasındaki ayrım karşılık gelmektedir (Smith, 2018: 66). Özgünlük kültü milliyetçi düşünce kapsamında değerlendirilen ülkücü dünya görüşünde ön planda ortaya koyulur. İslam döneminde Türklük ile İslam’ın birleşmesi gerçek benlik arayışına katkı sağlar ve başarılı Türk-İslam terkiplerine ulaşılır. Bu durum Smith’in dikkat çektiği milliyetçi düşünce sisteminde dünyevî özellikte olan seküler kutsallığı çağrıştırmaktadır.

Modern zamanlara gelindiğinde “Transandantal aşkınlığın yerine toplumsal aşkınlık” geçmiş, “semavi dinlerdeki Tanrı’nın yerini toplum almıştır” (Aydın, 2006: 124). Tarih boyunca ilahî-aşkın işlevli kimi kavramlarla benzer işlevli fakat seküler kutsal nitelikli dünyevî kavramlar üretilmiştir. Bu anlamda ideolojik sloganların seküler kutsallığına dikkat çeken Lütfi Şehsuvaroğlu’nun Muhip Alp müstear ismiyle yazdığı 14 Nisan 1979 tarihli, 39 sayılı Hasret Gazetesi’nde yayınlanan “Sloganlar” başlıklı makalesinde Şehsuvaroğlu, sloganları “kitlelere yol gösteren” ideolojik kısa mesaj yolu olarak değerlendirir. Diğer bir deyişle, sloganlar “davalarının özetlenmiş bir ifadesi”dir. Sloganların varlığı modern ideoloji çağında yoğunluk kazansa da “sloganların doğuşu” eskidir; sloganların mazisi dinlerin ilk yayılımlarında “yapılan “tebliğ” vazifesi”ne kadar götürülebilir (Şehsuvaroğlu, 1999: 217-218). İdeolojik zemini nedeniyle içerik olarak seküler kutsallığa dâhil olan sloganların, aynı zamanda ideolojinin tebliğ edilmesi bakımından işlevsel olarak seküler kutsallık taşıdığı söylenebilir.

Diğer taraftan ilerleyen konularda kavram olarak yer verilen etnik seçilmişlik miti, milliyetçi ideolojilerde kavmin ontolojisindeki seküler kutsallığı açıklamaktadır. Türk kavminin kadim tarihinden beri gelen etnik seçilmişlik anlayışından izler, konu bağlamında ele alınan nizam-ı âlem ülküsünü, devlet-

i ebed müddet anlayışını içerik olarak besleyen bir konumdadır. Etnik seçilmişlik mitinde “halk ve onun liderleri, Tanrı adına ve onun dünyevi temsilcileri adına bir görev veya misyon üstlenir. Bu nedenle kendilerini, yeryüzündeki iradesini yerine getiren ve kurtuluş gününün gelmesini hızlandıran Tanrı'nın dünyaya dair planının “araçları” olarak görürler” (Smith, 2018: 80). Buna benzer kutsal çağrışimli olgular Türk kavminin kadim anlatılarından, tarihsel yazılı metinlerinden, geleneklerinden süzülerek ülkücü ideolojinin temel anlayışında, kavram kümesinin ve ideolojik terkiplerin arka planında yer almıştır.

Ülkücü ideolojik terkiplerde yer alan dinî boyutun teorik dayanağına bakıldığında öne çıkanın, Türkçü düşünür Ziya Gökalp'ın “sloganı, “Türk ulusuna, Müslüman ümmete ve Batı uygarlığına dahililz”” (Heyd, 1979: 173-174) olduğu söylenilebilir. Gökalp'ten hafızalara kazınan “Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak” formülasyonunda yer alan dinî boyut, Türk İslam Ülküsünde ve dinî eklektik sloganlarda yüzeye çıkmış görünmektedir.

Türk İslam Ülküsünün teorisyeni Seyyid Ahmet Arvasî Türk-İslam Ülküsü eserinde, insanların gönlünde “yatan en büyük sevgi ne ise “Tanrı”sının o olduğunu, ne için savaşıyorsa “onu tanrılaştırmış” olduğunu yazar. İslamiyet'in yalnız “Allah için” savaşmayı buyurduğunu belirtir (Arvasî, 2013: 156). Dolayısıyla Türk İslam Ülküsünün hedefinde yalnız Allah için savaşmak vardır. Türk ülkücülerine göre Türklük için savaşmak da bu kapsamda, sonucu Allah'a varacak bir savaş olarak değerlendirilir. Örneğin Karabulut, Türk İslam Ülküsünü şu şekilde tanımlamıştır: “Türk-İslam ülküsü, Türk milletini yüceltme, İslam dünyasının ve insanlığın mutluluğunu amaçlama, bütün insanlığa ışık tutacak ruh ve madde dengesine dayalı bir medeniyeti yönetime hâkim kılma şuurunu temsil eder” (Karabulut, 2017: 80).

Arvasî, 1 Ocak 1977 tarihli Ülkücü Kadro dergisinin 2. sayısında yayınlanan “Türk Milliyetçiliği ve İslamiyet” başlıklı yazısında, bütün devletlerin ve milletlerin bir dine veya felsefeye dayanan bir ideolojiye sahip olduklarını belirterek Türk milliyetçiliğinin “İslâm iman ve şuru içinde yücelmeyi gaye edinen bir hareket” olduğunu dile getirir. “Türk milliyetçiliğinin âlemşumul dâvâsı, Allah ve Resulü'nün dâvâsıdır ve bunun adı İslâmiyettir” (Arvasî, 1999a: 370-371).

1970'li yıllarda milliyetçi ülkücü çevrelerde yaşanan İslamlaşma eğilimi dinî eklektik sloganların söyleme taşınmasında gözlemlenebilir. ““Ya Allah Bismillah Allahû Ekber”, “Kanımız Aksa da Zafer İslâm'ın” gibi sloganlar, Türkçü düşünce ile İslamiyet arasındaki bağı gösteren yeni bir ideolojik açılımı” ortaya koymuştur. “Türk-İslam çizgisinin” giderek kurumsallaştığını gösteren diğer bir örnek: “Türklük Bedenimiz, İslamiyet Ruhumuz. Ruhsuz beden ceset gibidir” sözüdür. Türkçü siyasal önder “Türkeş tarafından sıkça dile getirilen, “Tanrı Dağı Kadar Türk; Hira Dağı Kadar Müslüman.” sloganı da”, Türkeş'in partisi Milliyetçi Hareket Partisi'nin bu doğrultudaki yöneliminin “ana temasını” sergilemektedir (Akpınar, 2016: 96-97).

“Ülkücü Hareket ...davasının adını...Türk-İslam ülküsü olarak belirlemiş, slogan, tez, strateji bakışlarını da aynı anlayış etrafında şekillendirmiştir.

“Kanımız aksa da zafer İslâm'ın.” “Çağrımız İslam'da dirilişedir.” “Türklük gurur ve şuru İslam ahlak ve faziletidir.” “Ruhumuz İslam bedenimiz Türk; ruhsuz beden ceset olur.” gibi sloganlar Türk-İslam ülküsü anlayışı ile bütünleşmiştir” (Karabulut, 2017: 79).

Sloganlarda Milliyetçi Hareket'i imanla birleştiren bir diğer örnek olarak, 15 Mayıs 1977 tarihli Büyük Türkiye'ye Hasret süreli yayının 25. sayısında yayınlanan “Önce İman ve Ahlâk” başlıklı yazıda,

“Biz Milliyetçi Hareketçiler; Allah'ın “C.C” ilahi emir ve hükümlerine havi bir İslam Ahlakını benimseriz. Gerçek Ahlak'ın, ilahi kaynaklı ahlak olduğuna ve onun da İslam olduğuna inanıyoruz. Nitekim Milliyetçi Hareket “İslam İman; Ahlak ve Fazileti” sloganı ile bunu açıkça ifade etmiştir...

İşte; Milliyetçi Hareket “İslam İman, Ahlak ve Fazileti”ni bir slogan olmaktan çok, bu sloganın ihtiva ettiği derin manayı idrak eden bir harekettir” denmektedir (Büyük Türkiye'ye Hasret, 1999b: 192).

Mahir Durakoğlu, Bozkurt Dergisi'nin Ocak 1974 tarihli 16. sayısında yayınlanan “Türklük ve İslamiyet” başlıklı yazısında, ““Tanrı dağı kadar Türk, Hira dağı kadar müslümanız”, “Türklükle İslamiyet etle tırnak gibi kaynaşmıştır, ayrılmaz”, “Türklük gurur ve şuru, İslam iman, ahlak ve fazileti” gibi” sloganlarda ne ifade edildiğini açıklamıştır. Burada Durakoğlu tarafından dikkat çekilmek istenen nokta, Türk milleti “Türklük özelliklerinden hiçbir şey kaybetmeden İslamiyet, adeta “Milli din” niteliğinde Türklüğe intibak etmiştir (Durakoğlu, 1999: 359).

Büyük Türkiye'ye Hasret Gazetesi 15 Haziran 1976 tarihli, “Türklük Bedenimiz İslamiyet Ruhumuzdur” başlıklı 15. sayısında, “Türklük gurur ve şuru ile İslam ahlak ve fazileti”ni, milleti “meydana getiren manevi unsurların tam bir ahenk içinde birleşmesi” olarak açıklamaktadır. Milliyetçilik ile İslamiyeti çatıştırmanın yanlış olduğunu, “Türklükle İslamiyet”in “bin yıldan beri aynı mukaddes potada kaynaşmış, etle tırnak misali ayrılması imkânsız hale gelmiş” olduğunu belirtir. “Milliyetçiliği

reddeden bir dincilik anlayışı ve İslamiyete düşman bir milliyetçilik anlayışı”na sahip olmadıklarını ortaya koyar (Büyük Türkiye’ye Hasret, 1999a: 160).

Ülkücü dünya görüşünde Türk-İslam terkinin işaret ettiği İslam dininin önemine kısaca değinildikten sonra, diğer yandan tarihî süreç içerisinde Türk İslam karakterinin temsili olarak sunulan alperen kavramına yer verilebilir. Türk ülkücüsünün Türk milliyetçisi ile organik bağına değinen Arvasî tarihsel birikimiyle maddi ve manevi donanımı haiz alperen kavramını gündeme taşır. Alperen karakteri Türk ülkücülüğünün vaaz ettiklerini her iki boyutuyla geçmişte temsil eden örnek kişiliklerdir. 27 Şubat 1979 tarihli, “Ülkücü Hareketin Politikası” başlıklı Hergün Gazetesi yazısında “Türk-İslâm Ülkücüsü”nü “Türk Milliyetçisi” olarak nitelendiren Arvasî, ülkücü kişiyi, “insanı hem maddesi ile, hem de ruhu ile kavrayan çağdaş bir “alperen”” olarak tanımlar; ülkücü kişiyi dinî terimle “ezeli, ebede bağlayan “sırat-ı müstakim” üzere” olarak belirtir (Arvasî, 1999b: 180-181). Geçmiş ve gelecek arasındaki köprü niteliğine örnek olarak, Genç Arkadaş Gazetesinin 25 Aralık 1978 tarihli, 2. sayısında, Çağrı Zeybek müstear ismi ile “Alperenler Derviş Gaziler” başlıklı makaleyi yazan Namık Kemal Zeybek, alperenleri bugünün ülkücüleri ile ilişkilendirmektedir (Zeybek, 1999: 225).

Karabulut ise alperenliği şöyle açıklar:

“İki kelimenin birleşmesi ile oluşan bu kavram kelime manasını aşmış ve bir misyon haline almıştır. Yiğit, kahraman gibi anlamları ihtiva eden alp ile Allah’ın sevgili kulu, ermiş, evliya manasındaki “eren” bir diğer ifade ile Türk- İslam ülkücüsünün sıfatını ortaya koymuştur” (Karabulut, 2017: 69).

“Hoca Ahmet Yesevi’nin, Türkistan’da yetiştirip de Anadolu coğrafyası ve Balkanlara gönderdiği öğrencilerinde de alperenlik anlayışını görürüz. Yesevi tekkesinden veya Yesevi öğretilerinden beslenerek yetişen isimler, kahramanlığının yanında; danışılan, fikri sorulan, ilmüne itibar edilen kişiler olmuşlardır.

Ahi Evran, Sarı Saltuk, Hacı Bayram Veli gibi zatlar, etrafında topladıkları kişilere sadece dini/tasavvufi bilgi vermemiş, yiğitlik, serdarlık, mücadele gibi değerleri de öğretmişlerdir.

...

Alperenliği, Türk milletin yiğitliğini ve inançlarından kaynaklı imani yaşantısını birleştiren, kahramanlığın ve Allah rızası doğrultusunda sürdürülen yaşantının anlatıldığı bir kavram olarak tanımlayabiliriz” (Karabulut, 2017: 71-72).

Alperenliğin bünyesinde bugünün Türk İslam ülküsünün ahlaki temeli yer almaktadır ve alperenliğin özünde olduğu gibi ülkücülükte Türklük ve İslamlık birbiri ile kaynaşmış şekilde açıklanmaktadır.

Bu başlık altında ülkücü ideolojik terkipler olarak Türk İslam Ülküsünde ve dinî eklektik sloganlarda seküler kutsallığa, bu terkiplerde yer alan dinî boyut değerlendirmelerine yer verilmeye çalışılmış, Türk ülkücüsünün maddi ve manevi donanımlı alperenlik ile ilişkilendirilmesine değinilmiştir. Bununla birlikte söylemde dinin giderek artan şekilde vurgulanması laikliğe bakış sorusunu gündeme taşımaktadır. Türk İslam Ülküsünün Türk milliyetçiliği ile organik bağı düşünüldüğünde, Türk milliyetçiliğinin laiklik görüşü üzerinde durma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN LAİKLİK GÖRÜŞÜ

Türk milliyetçiliğinin laiklik görüşü konusu, öncelikle modern devletin tarihsel arka planında önemli odaklara kısaca değinmeyi gerektirmektedir. Devletin kutsal niteliğine dair izlek, Nicola Machiavelli, Martin Luther, John Calvin, Georg Wilhelm F. Hegel üzerinden takip edilmiştir.

Tarihsel teorik zeminde Batı siyasal düşünce tarihine bakıldığında, modern zamanlara doğru “koyu milliyetçi bir düşünür” olan Machiavelli’yi anmak önemlidir. Machiavelli’nin görüşlerinde “otoriter bir devlet ve organik bir toplum yapısı” fikirlerinin yanında, “ülkenin yaşamı ve bağımsızlığı, dinî, ahlaki, insani, hukuksal ve geleneksel her tür değer üzerinde” olduğu görüşü hâkimdir (Çaha, 2013: 99).

“Machiavelli (1469-1527), genel olarak modern siyaset düşüncesini başlatan kişi olarak kabul edilir... Machiavelli’nin...dikkate değer görüşü, ulus ve ulus devletin inşa edilmesi ve seküler bir sistemin kurulması yönündeki düşüncesidir. Zira modern siyaset düşüncesinin iki ana tartışma konusunu, “sekülerizm”in ve “ulus devlet”in oluşturduğunu söyleyebiliriz” (Çaha, 2013: 95).

Modernizmin hemen öncesinde Machiavelli’nin tarihsel çıkışında ülkenin yaşamı ve bağımsızlığına yapılan vurgunun, diğer değerleri geride bıraktığı görülebilir. Machiavelli’nin düşüncesinde geride tutulan değerler bir yana, söz konusu düşünce yalnız beka titizliği bakımından ele alınacak olursa, Türkçü dünya görüşünün laik Türk devletinin yaşamı, bağımsızlığı ve bekası için benzer bir kesinliğe sahip olduğu söylenebilir.

Görüşleri ile Machiavelli'nin, dinî bağlamı oluşturmaları Protestan Reform hareketinin filozofları Martin Luther'in ve Jean Calvin'in adımlarının arka planını hazırladığı varsayılır (Tannenbaum, 2019: 198). Siyasal teolojik bağlamda, Luther'in ve Calvin'in meydana getirdiği büyük çaplı değişimin sâiklerinden bağımsız, modern zamanların milliyetçi siyasal adımlarını yorumlamak eksikli bir anlama çabası olur. "Luther'in geliştirdiği ilkeler "eşitlik ve bireycilik," "dinin ulusal organizasyonu," "kilisenin siyasi bir otorite olmaktan çıkması," "Tanrı ile insan arasındaki aracı kurumun kaldırılması" ve "yöneticilere mutlak itaat" şeklinde özetlenebilir" (Çaha, 2013: 63).

"Anglo Sakson dünyada gelişen seküler sistemin temelini Calvin'e uzandı genel olarak kabul gören bir düşüncedir... Calvin'in deyişiyle devlet, "kurtuluşun harici bir aracıdır"... Bu yönüyle seküler devlet, kurtuluşa hizmet etmektedir" (Çaha, 2013: 64-65). Dikkat çeken diğer bir husus, Calvin'in yöneticileri şu şekilde tanımlamasıdır: "Yöneticiler, kurtuluşu sağlama konusunda Tanrı'nın yeryüzündeki vezirleri gibidirler. Onlara itaatsizlik, Tanrı'ya karşı itaatsizlik anlamına gelir" (Çaha, 2013: 65). Bu anlayış Osmanlı halifelerindeki "Allah'ın yeryüzündeki gölgesi" anlayışını çağrıştırmaktadır.

Hegel'in felsefesi etkilerini yüzyıllara taşımıştır. "Hegel, "Devlet, Tanrı'nın yeryüzündeki ihtişamlı yürüyüşüdür." der". Tarih alanında gerçekleşen bu yürüyüş devlete vardığında, tarih, hedefini gerçekleştirmiş olacaktır. Temeli ulus olan Hegel'in felsefesine göre "Ulusun ruhu (*volksgeist*), doğal olarak bireyler ya da gruplarda somutlaşır, ancak onların bilinçlerinden ve eylemlerinden bağımsız...karakterlerini ve eylemlerini belirler". Ulusun ruhu yaşamda görülen değerlerin yaratıcısı olarak kurgulanır. "Sanat, kültür, hukuk, teknoloji, yenilik, icatlar, dinî ve siyasi değerler bireyler tarafından değil, uluslar tarafından geliştirilir" (Çaha, 2013: 110-111).

Sivil toplum tarihin "geçici bir aşamasını" oluşturur. Hegel, tarihin ilerleyişini, sivil toplumun iç çelişkilerinden doğan bir sentezle aşkın devlete varışı ile nihai amacına vardırır. Aşkın devletin ortaya çıkması ile ulusal ruh, tekamülünü tamamlamış olur (Çaha, 2013: 114). Verilen örneklerde görüldüğü üzere, tarihten günümüze yansıyan etkileri ile ulus ve devlet kavramları seküler bir kutsallıkla kurgulanmıştır.

Türk tarihine bakıldığında örnek olarak Orhun Abideleri'nde geçen kavmin ontolojik anlatılarında kavmin kutsal menşei Smith'in kullandığı etnik seçilmişlik miti ile açıklanabilir.

"Yukarıda Türk tanrısı, Türk mukaddes yeri, suyu öyle tanzim etmiş. Türk milleti yok olmasın diye, millet olsun diye babam İltiriş Kağanı, annem İlbilge Hatunu göğün tepesinde tutup yukarı kaldırmış olacak. Babam kağan on yedi erle dışarı çıkmış" (Ergin, 2016: 45).

Türk milleti hakanlarını "bire bir <<Tanrı-kut>> (Allah'ın, bütün cihana gönderdiği bire bir ıslahatçı) olarak" görmüştür (Arvasî, 2013: 202). Burada kavmin kutsal ontolojisini açıklamak için "*etnik seçilmişlik miti*" zikredilebilir; "seçilmiş olmak ilahi güç tarafından özel amaçlar için seçilmek" demektir "ve dolayısıyla tanrısallıkla benzersiz bir ilişki içinde bulunmak" (Smith, 2018: 79) demektir. Ülkücü düşünce açısından bu ilişki, milliyetçi ideoloji kapsamında seküler kutsallık taşımaktadır.

Sözü edilen kutsallık, Türklüğün İslam öncesi döneminde Smith'in vurgusuna benzer bir seçilmişlik değeri ile ön plana çıktıktan sonra ülkücü düşüncede açıkça yer bulan nizam-ı âlem ülküsü, ilay-ı kelimetullah (Allah'ın dinini yayma) ve devlet-i ebed müddet anlayışlarının özünde Tanrı tarafından görevlendirilen millet inancı ile günümüze kadar gelmiştir.

Türkçü düşüncelere gelindiğinde, "Akçura'nın özgün katkısı," Türk halklarını birleştiren "bir Osmanlı Devleti'nin yeniden kurulmasını savunması ve ortak siyasal kimlik için laik bir temel önermesi"dir (Özdoğan, 2015: 70). "Türk "ırk"ının etnik birliğine" dayanan bu önerme laik bir düzlemi ifade eder; "çünkü, Türk kökenlileri diğer Müslüman gruplarından...ayırt etmek için alternatif bir kimlik kavramı" önermektedir. Bu durumda "ırk kavramının benimsenmesi, İslamın mantığını aşan bir paradigma değişikliği anlamına" gelmektedir (Georgeon, 1980: 26; Akt. Özdoğan, 2015: 70-71). Laik düzlem önermesi ile beraber; Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyaset isimli makalesindeki yaklaşıma göre "unutulmamalıdır ki zamanımızda birleşmesi muhtemel Türklerin büyük bir kısmı Müslümandır. Bu cihetle, İslâm dini, büyük Türk milliyetinin teşekkülünde mühim bir unsur olabilir" (Akçura, 2018: 141). Georgeon, İslam'ın "millileştirilmesi" görüşünde olması nedeniyle Akçura'nın "Hıristiyanlık'a hem ulusal hem de halkçı bir karakter kazandıran Luther'e" yakın durduğuna değinmektedir (Georgeon, 2020: 510).

Diğer bir Türkçü düşünür ve ilk Türk din sosyoloğu Ziya Gökalp'in devlet görüşlerine bakılırsa laik bir temelde kaldığı, bununla birlikte "İslâm'a Türk millî kimliğinin kurucu bir unsuru olarak önemli

bir yer” verdiği görülür¹ (Zürcher, 2001: 49; Günay, 2010: 57-58). Gökalp’ın eserlerinde, “modern devletler için” din ile devlet işlerinin ayrılmasının bir gereklilik olduğu görüşü hâkimdir (Davison, 2006: 161; Akt. Çelik, 2010: 183).

“Gökalp şu iki ana amaca yönelmiştir. (a) Dini ve devleti ayırmak. Bir başka deyimle İslamiyetin, Türk ulusunun siyasal ve toplumsal yaşamı üzerindeki egemenliğine son vermek (b) Din ve Doğu kültürünü ayırmak biçimiyle İslamiyetin temel değerlerinin Batı uygarlığı ve ulusal Türk kültürü ile birlikte devam ettirilmesine olanak sağlamak” (Heyd, 1979: 104).

Görüldüğü gibi Türkçü ideolojide Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp laik düzlemde düşüncelerini inşâ etmişlerdir. Diğer bir örnek olarak, İbrahim Kafesoğlu Türk milliyetçiliği ve laiklik konusunu şöyle açıklamıştır:

“Türk milliyetçisi başta Anayasa olduğu hâlde devlet kanunlarının yerine dinin mukaddes kitabını ikâme etmeği (şeriatçilik) veya islâm milletleri arasında, din esasında, birlik meydana getirmeği (ümmeçilik) tasarlayamaz. Çünkü:

a) Türk milleti dindar olmakla, yani dinî akidelere ve islâmın iman ve amel prensiplerine bağlı kalmakla beraber, tarih boyunca, yaşanan hayatı yalnız din açısından değerlendirecek ve dine göre ayarlayacak derecede bir gayretin temsilcisi olmamıştır. Vicdan hürriyeti Türk tarihinin ana karakteri halindedir. Türkler en geniş dinî toleransa sahip milletlerin başında gelir. Lâiklik, hiç olmazsa tatbikat şeklinde, Türk devletlerinde daima mevcut olmuştur. İslâmî Türk devletlerinde bile din, aynı zamanda dünya işlerine hükmeden bir unsur olarak görünmemiş ve Türk hükümdarları, şeriat yanında, dünyevî kanunlar tedvin etmişlerdir (Sultan Melikşah’ın, Uzun Hasan’ın, Fâtih’in, Kanunî’nin kanunları vb.). Türk milliyetçiliğinin bir din davası olmayacağını ortaya koyan bu durum Türk milliyetçisini şeriatçilikten uzak tutan içtimalî gerçeklerimizden biridir” (Kafesoğlu, 1970: 273-274).

Sonuç olarak modern tarihsel birikimiyle günümüz laik devlet görüşünü benimseyen Türk milliyetçiliğinin, millî kimliğin kurucu bir unsuru olarak din ile kavgalı olmayan bir laikliğe yakın durduğu söylenebilir.

ÜLKÜCÜ DİNİ EKLEKTİK SLOGANLAR

Bu başlık altında ülkücü dinî eklektik sloganlardan Arvasî tarafından aşağıda zikredilen üç slogan örneğine, tarihsel ve kavramsal açılımları ile sloganların anlaşılmasına katkı sunan nizam-ı âlem ülküsüne, devlet-i ebed müddet anlayışına, Smith’in kullandığı etnik seçilmişlik miti, şanlı ölüm ve altın çağ kavramlarına değinilmiştir. Sloganların hassasiyetine dikkat çeken Sinan Alperen, Hasret Gazetesi’nin 15 Ocak 1977 tarihli 22. sayısında yayınlanan “Türk Milliyetçiliği Hareketinde Gençlik (Mücadelede Teori ve Pratik)” başlıklı yazısında, ideoloji savaşlarında “teori ve sloganlar”ın kullanılmasından hareketle, “sloganların sadece miting meydanlarında, yürüyüşlerde” vb. bağırarak suretiyle kullanılmasının ardından diğer zamanlarda ilgisiz bırakılmasının zararlı olacağını, bunun yerine “vurucu cümleler halinde, Türk Milliyetçiliğini kitlelere aktarmak ve üzerinde düşünmek için” ortaya çıkarıldığını belirtir. “Ülkücü Gençliğin ‘Slogan’ meselesi üzerinde hassasiyetle durması ve herbirinin üzerinde ayrı ayrı durarak anlamlarını” kavraması önemlidir (Alperen, 1999: 256).

Arvasî’nin 10 Aralık 1979 tarihli Hergün Gazetesi’nde yayınlanan “Ülkücü’nün Çilesi” başlıklı yazısında zikrettiği slogan örneklerinden konu bağlamında ele alınacak olanlar, dinî içerikli “Kanımız aksa da zafer İslam’ın”, “Türk İslam Medeniyetini yeniden kuracağız”, “İ’layı Kelimetullah ile bütün sahte mabutları yıkacağız” (Arvasî, 1999c: 182) sloganlarıdır.

Ülkücü dinî eklektik sloganların anlaşılmasına yardımcı kavramlardan biri nizam-ı âlem ülküsüdür. Büyük Türkiye’ye Hasret süreli yayınının 24. sayısının kapağında “En Adil Nizâmı Biz Kuracağız Çünkü: GÜCÜMÜZÜ İSLÂMDAN ALIYORUZ” ifadeleri geçmektedir. 1 Nisan 1977 tarihli nizam-ı âlem davasına atıfta bulunan “Gücümüzü İslam’dan Alıyoruz” başlıklı yazısında Muhsin Yazıcıoğlu, ülkücü misyonu aşamalar halinde ele alarak önce Türklük halkasının gücünü arttırmaya ve bu dinamizmle İslam halkasının sınırlarını genişletmeye değinmektedir. Türk milletinin kutsal misyonunu buna göre çizen Yazıcıoğlu,

“İnsanlığın huzuru ve milletler arası barış ve sükûnet, ancak Türk Milletinin güçlenerek, İslami hayat nizamı olarak cihana yaymasıyla mümkün olacaktır.

¹ “Hakikaten, bazı yazılarında milleti en yüksek otorite olarak Tanrı’yla eşit sayar görünür”. “Bunda Durkheim’i izlediği iddia edilebilir, fakat Heyd’in işaret ettiği gibi, Gökalp Durkheim’in “toplum” kavramını “millet” kavramıyla değiştirmiştir” (Heyd, 1950: 57; Akt. Zürcher, 2001: 49, 55).

Ülkücü Gençlik olarak Nizam-ı Alem inancı ile çalışıyoruz” (Yazıcıoğlu, 1999a: 190) demektedir.

Turan’ın eserinde konu aldığı “Türk cihan hakimiyeti mefkuresi, İslam’daki cihat ve fetih kavramları ile bütünleşerek nizam-ı alem ülküsüne dönüşmüştür” (Karabulut, 2017: 133). “Nizam-ı alem ülküsünü, Türklerin tarihi misyonunu da izah eden ve Tanrı Kut anlayışı doğrultusunda bütün cihana adalet yaymak için dünyayı yönetme ideali olarak tanımlamak mümkündür” (Karabulut, 2017: 135).

Nizam-ı âlem ülküsü ile ilişkili olarak açıklanabilecek bir diğer kavram devlet-i ebed müddet inancıdır. Bunu en iyi açıklayan ifadelerden biri “Oğuz Kağan’a atfedilen” ve “devletin cihana hâkim olacağı ve bu devletin sonsuza dek süreceği inancının işareti” sayılan “Gök çadırımız, güneş bayrağımız olacaktır.” (Karabulut, 2017: 123) sözüdür. Ayrıca,

“Devletin varlığı ilahi bir misyon olarak değerlendirilir. Bu misyon Allah’ın ordusu anlayışıdır. Hali ile böylesine vazifesi olan bir milletin “Devlet-i ebed müddet” ülküsüne sahip olması gayet doğaldır.

...

Devlet-i ebed müddet”, Türk devletinin başındaki Bey’in şahsında bütünleşen “bilgelik, alplik ve erdemlilik” esasında devam eden devletin kıyamete kadar sürmesi anlamını taşır” (Karabulut, 2017: 125).

Yazıcıoğlu’nun arka planında etnik seçilmişlik düşüncesinden izler taşıyan devlet-i ebed müddet anlayışını vurguladığı, 15 Ocak 1977 tarihli Büyük Türkiye’ye Hasret mecmuasının 22. sayısında yayınlanan “İslam’ın Bayrağı Kanlarımızla Yükseliyor!..” başlıklı yazısında “Ey bozkurt davran artık. Cihad zamanı geldi. Allah’ın emrine uy, çalışmaya koyul. Zafer ve şan bayrakları yeniden dalgalansın. Çünkü senin hakkın zafer. Devlet-i Ebed müddet inancı sende. Sana verdi Allah bu inancı” demektedir (Yazıcıoğlu, 1999b: 185).

Sabit Çelik devlet-i ebed müddet anlayışı ile ilişkili olarak nizam-ı âlem ülküsünü açıkladığı Büyük Ülkü süreli yayınının Ocak 1978 tarihli 11. sayısında yayınlanan “Nizâm-ı Âlem Ülküsü” başlıklı yazısında ülkücü hareketin “İslâm’ın yeniden muzaffer olma, onun kılıcı ve bayraktarı olan Türk’ün yeniden cihâna nizâm getirme” hareketi olduğunu ifade eder. Çelik’e göre nizam-ı âlem ülküsünü “gerçekleştirecek devlet telâkkisi” “Devlet-i Ebed Müddet”tir (Çelik, 1999: 260).

Bu açıklamalar ışığında denilebilir ki, arka planında seküler kutsallıkla ilişkilendirilebilen etnik seçilmişlik düşüncesinden beslendiği görülebilen Türk cihan hâkimiyeti ve dünyaya nizam verme ülküsü, ilay-ı kelimetullah (Allah’ın dinini yayma) ve ilelebet süren devlet anlayışlarını barındıran sloganlar, bu mücadelede seküler devlet modelinde de yeri olan kutsal ölüm gerçeği ile yüzleşerek ilerlemeyi ve gerçek benlik potansiyeline ulaşmayı öngörür.

Bu üç slogandan ilkinen yakından bakıldığında “Kanımız aksa da zafer İslam’ın” sloganı, Smith’in başlık olarak kullandığı “Sevilen Şeylerden Fedakârlık” (Smith, 2018: 303) ifadesi ile açıklanabilecek bir slogandır. Tuğrul’un tespitine göre “kanın sembolik önemi vardır ve “vatan için fedakârlık” söylemlerinde muhakkak yer alır” (Tuğrul, 2014: 172). “Milli kader için fedakâr”lık (Smith, 2018: 306) olarak ifade edilebilen kendini geri plana atma ve kanından, canından vazgeçme durumunda kutsal amaç, bir bakımdan Smith’in başlık olarak kullandığı ifadelerden birine referansla “Milleti Yüceltmek”tir (Smith, 2018: 316). Hâlihazırda Türk ülkücülüğü, İslamiyet ile Türklüğü birbirinden ayrı görmemektedir. Yapılan her fedakârlık son tahlilde İslamiyet ile Türklüğü birarada yüceltecektir.

Seküler kutsallık kapsamında değerlendirilebilecek şekilde, Tuğrul fedakârlık konusuna ulus devlet pratikleri ile ilişkilendirerek şöyle değinmiştir:

“Bütün ulusal söylemlerde, kutsallık ve mistik bir yön bulunur. Hatta ulusal ritler, kullandıkları dil ve pratiklerden uygulamalarına dek, dinsel ritler ile aynı özellikleri taşırlar. Bu dil ve uygulamalar, fedakârlık kavramı etrafında yoğunlaşırlar...savaşlar vatani korumak ve kurtarmak adına yapılırlar...kendini kurban edenlerden geriye kalanlar ise anıtlar ve gene bir söylemdir” (Tuğrul 2014 :157; Karakuş, 2018: 188-189).

Yazıcıoğlu da fedakârlık ve şanlı ölümü destekler şekilde, 15 Şubat 1977 tarihli Büyük Türkiye’ye Hasret mecmuasının 23. sayısında yayınlanan “Ülkücü Gençlik Ölecek, İslam Güneşi Sönmeyecek” başlıklı yazısında,

“Artık ülkücü gençlik ölecektir, ama İSLAM GÜNEŞİ SÖNMEYECEKTİR. Zira bizim her oluşümüz İslam davasının bayrağını yükseltecektir...

...

Bu inanç ve anlayış içerisinde gücünü Hak’tan alıp vazifesini Hak için yapan Ülkücü gençlik için bu vazifeden daha kutsalı olabilir mi?” demektedir (Yazıcıoğlu, 1999c: 187).

Şanlı ölüm kavramı Tuğrul’un ifadeleriyle seküler kutsallık kapsamında şöyle açıklanabilir:

“Tek tanrılı dinlerde şehitlik ölen bir kimse için en yüksek merteye olurken, seküler devlet modeli de vatan için can vermeyi benzer bir şekilde yüceltir. Kahramanlık eylemleriyle birlikte, milli kimliğin vazgeçilmez aşkınlık modelleri olmayı sürdürürler” (Tuğrul, 2014: 170).

Son tahlilde denilebilir ki, “kanımız aksa da zafer İslam’ın” sloganının içerdiği İslam kavramı ilahî-aşkın kutsaldır; bununla birlikte slogan, bütüncül olarak Türk İslam Ülküsü çerçevesinde düşünüldüğünde dinî-ideolojik bir terkip olarak seküler-içkin kutsallığa sahiptir çünkü Türk milliyetçiliği ideolojisi ile terkibe girmiştir.

Diğer bir örnek olarak “Türk İslam Medeniyetini yeniden kuracağız” sloganı Türk ülkücülerinin tasavvurundaki altın çağa işaret etmektedir. “Altın çağların” işlevlerinden biri, “daha sonraki birikimlerle kirlenmeyen” ve “gerilemeyle bozulmadan korunan milletin gerçek benliğinin modellerini” sağlamaktır (Pearson, 1993; Anderson, 1999; Akt. Smith, 2018: 288).

Giriş bölümünde düşüncelerine yer verilen Smith’in değindiği gibi milliyetçi düşünce sisteminde “özgünlük (otantiklik) kültürü...ve bu kültürün merkezinde gerçek benlik arayışı vardır”. Burada Smith’in dikkat çektiği özgünlüğün “pek çok dinde kutsallık fikrinin milliyetçi eşdeğeri olarak işlev” gördüğünü (Smith, 2018: 66) belirtmesi önemlidir. Önceden bahsedildiği gibi ideoloji olarak milliyetçiliğin bir inanç sistemi kapasitesi taşıması ve bu kapsamda ihtiva ettiği özgünlük anlayışı ve gerçek benlik potansiyeline ulaşma hedefi seküler kutsallığı çağrıştırmaktadır.

Türk-İslam anlayışının altın çağına ulaşmasını hedef gösteren “Türk İslam Medeniyetini yeniden kuracağız” sloganında geçen İslam kavramı ilahî-aşkın kutsal olmakla birlikte Türk İslam Ülküsü çerçevesinde düşünüldüğünde dinî-ideolojik bir terkip olarak seküler-içkin kutsallık taşımaktadır çünkü Türk milliyetçiliği ideolojisi ile terkibe girmiştir.

Son örnek olarak verilen “İlay-ı kelimetullah ile bütün sahte mabutları yıkacağız” sloganında yer alan İlay-ı kelimetullah kavramı şu şekilde açıklanabilir:

“Allah’ın adını yüceltmek için Allah’ı inkar edenlere karşı savaşmak.

Sözlük anlamı, Allah’ın kelimesini yüceltmek demek olan “İla-yı Kelimetullah”, ıstılahta Allah’ın adını veya İslâm dininin tevhit inancını şanına uygun bir biçimde yüceltip yayma manasına gelir. Bu terim “cihat” anlayışı ile de ilintilidir” (Karabulut, 2017: 137-138).

“İ’la-yı kelimetullah”, Allah’ın birliği gönüllere ulaşana dek, “bütün sahte tanrıları, bütün putları yıkmak ve yok etmek demektir” (Karabulut, 2017:138), “Allah yolunda Allah’ın dinini yayma mücadelesidir” (Karabulut, 2017:139).

“Türkler, dünya nizamını sağlama ve cihan hakimiyeti düşüncelerinin kaynağını kendi dini inançlarından alıyordu.

Bu anlayış Türklerin Müslüman oluşlarıyla birlikte i’la-yı kelimetullah...şekline dönüşmüş ve bu şekilde devam etmiştir” (Karabulut, 2017:141).

Yazıcıoğlu, ülkücülüğün ilahî misyonunu etnik seçilmişlik düşüncesinden izlerle açıklayabilecek ifadelerde bulunmuştur. Yazıcıoğlu, 25 Ağustos 1977 tarihinde Büyük Türkiye’ye Hasret süreli yayınının 27. sayısında “Zafer İslâm Bayraktarları’nın” başlıklı yazısında Türk İslam kaynaşmasını ve bayraktarlığını aşağıdaki şekilde yorumlamıştır:

“Geçmişte İslama yönelen bütün tehlikeleri büyük bir gururla göğüsleyen milletimizin bugün de Allah’ın kılıcı olarak büyük görevler üstleneceği dost ve düşman herkesin kafasında yer etmiştir...

...
O halde birliğimizi tesis etmek ve bize dinamizm kazandırmak, kalkınmaya yöneltmekle, itici güç olması bakımından İslam dininin faziletleri, O’nu yaymak ve insanlığa kabul ettirmek açısından da koruyucu bir hüviyete sahip olan Türk Milletinin birbirinden ayrılmaz tamamlayıcı iki unsuru olduğunu görürüz.

(Tabi tamamlayıcı unsur derken, birinin eksik olduğu anlamında alınmamalıdır. Üstün ırk nazariyesine itikata göre inanıyoruz. Ve İslama hizmet yarışında bazı milletlerin bazılarında üstün olacağı gerçeğine dayanarak; Türk Milletinin İslama hizmet yarışında en önde geldiğini iddia ediyoruz)” (Yazıcıoğlu, 1999d: 196).

“İlay-ı kelimetullah ile bütün sahte mabutları yıkacağız” sloganı içeriği itibariyle ilahî-aşkın kutsaldır ancak slogan, yukarıda Türk İslam birlikteliğinden doğan dinamizme dikkat çeken Yazıcıoğlu’nun ifade ettiği gibi, bütüncül olarak ülkücü misyon çerçevesinde düşünüldüğünde, önceki iki örnek slogan gibi dinî-ideolojik bir terkip olarak seküler-içkin kutsallığa sahiptir çünkü Türk milliyetçiliği ideolojisi ile terkibe girmiştir.

Özetle, ülkücü dinî sloganik söylem kadim din kavramını içermekle beraber modern bir olgudur ve Türk İslam Ülküsü çerçevesinde değerlendirilmektedir. Türk İslam Ülküsü Türk milliyetçiliği ile

organik bağları olan ideolojik bir dünya görüşüdür. Dolayısıyla Türk İslam Ülküsünde ve dinî eklektik sloganlarda din kavramı, ideoloji ile terkibe girmektedir ve seküler-içkin kutsallık taşımaktadır.

SONUÇ

Türk milliyetçiliği ile organik bağları olan Türk İslam Ülküsü ve bu kapsamda değerlendirilen sloganlar kısa ve özlü ideolojik formlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada alperen kavramı, nizam-ı âlem ülküsü ve devlet-i ebed müddet anlayışı ile Smith'in ele aldığı etnik seçilmişlik miti, şanlı ölüm ve altın çağ gibi genellikle birbirini besleyen kavramların açıklayıcılığında Türk İslam Ülküsü ve bu kapsamda ele alınan dinî eklektik sloganlar, seküler-içkin ve ilahî-aşkın kutsallık bağlamında incelenmiştir.

Dünyevî nitelikli olan ideoloji kavramı, bir inanç sistemi özelliği ortaya koyma kapasitesi bakımından seküler kutsallıkla ilişkilendirilebilir. Din ile ideolojinin eklektizminden oluşan siyasal terkipler olarak değerlendirildiğinde Türk İslam Ülküsü ve dinî eklektik sloganlar, bünyesinde dinî kavramları barındırsa bile, ilişkilendirildikleri Türk milliyetçiliği ideolojik zemini nedeniyle içerik olarak seküler kutsallığa dâhil edilebilir. Diğer yandan ideolojik sloganların kutsal tebliğ işlevini seküler zeminde üstlenmeleri nedeniyle seküler kutsallıkla ilişkilendirilmeleri mümkündür. Siyasal terkibe giren aşkın kökenli din ise ideolojinin meşruluğuna katkı sağlarken dinin kendisi yeni bir yorum kazanabilir. Ayrıca seküler kutsallık kapsamında ülkücü ideolojinin temel anlayışında ve dinî-ideolojik terkiplerin arka planında kadim anlatılardan süzülerek gelen etnik seçilmişlik mitinden ve gerçek benlik arayışlarının odak oluşturduğu özgünlük kültüründen izler bulunmaktadır.

Ülkücü ideolojik terkiplerde dinî boyut değerlendirmelerine bakıldığında, dinî boyutun geriye dönük izdüşümü teorik olarak Türkçü düşünür Ziya Gökalp'ın "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" formülasyonuna dayandırılabilir. Ülkücü dünya görüşünün Türk-İslam anlayışında mücadele ruhunun kutsal nihaî hedefi olarak İslam dininin gösterildiği, mücadele Türklük için yapılsa bile, sonucu Allah'a varacak bir doğrultuda değerlendirildiği görülür. Ülkücü ideoloji, başarılı ve özgün bir terkip olarak Türklük ve İslamlık kaynaşmasını ve bu kavramların birbiri için elverişliliğini sıkça vurgular, hatta İslam'ın adeta millî din niteliğinde Türklüğe intibak ettiği yorumuna da değinilir. Diğer taraftan Türk-İslam mücadele ruhu alperenler ile örneklendirilerek ülkücülüğün maddi ve manevi donanımını geçmişte temsil eden alperenlik ile günümüz ülkücülüğü arasında köprü kurulur.

Ülkücü ideolojik terkiplerde yer alan dinî boyutun önemi, ülkücü ideolojinin laikliğe yakınlığı sorusunu öne çıkarmış, bu bakımdan devletin seküler kutsal niteliği bağlamında modern devletin oluşumundaki tarihsel saiklere ve Türk İslam Ülküsü ile organik bağı nedeniyle Türk milliyetçiliğinin laiklik görüşüne değinmeyi gerektirmiştir. Bu bakımdan konu bağlamında Machiavelli'nin katı denilebilecek milliyetçi düşüncesinin, Luther'in ve Calvin'in şekillendirdiği protestan düşünce sisteminin ve Hegel'in devlet anlayışının seküler kutsal nitelikli teorik altyapısından beslenen modern devlet anlayışı ile laik Türk devletini oluşturan zemine tarihsel arka plan olarak yer verilmiş, Akçura, Gökalp ve Kafesoğlu'nun düşüncelerine değinilerek Türk milliyetçiliğinin laik temeli ortaya koyulmuştur.

Ülkücü ideolojinin dinî temalı sloganlarında İslam dini kimi zaman topluluğun tek gayesi olarak sunulur. Kutsal nihaî hedef din olarak sunulmakla birlikte Türk İslam Ülküsü bir ideoloji olarak değerlendirildiğinde bu kapsamda ortaya çıkan dinî-ideolojik terkipler seküler kutsallığa dâhil edilebilir. "Kanımız aksa da zafer İslam'ın", "Türk İslam Medeniyetini yeniden kuracağız", "i'layı kelimetullah ile bütün sahte mabutları yıkacağız" şeklinde bilinen ülkücü dinî eklektik slogan örneklerine bakıldığında bu sloganların anlaşılmasına katkıda bulunan birkaç kavram göze çarpmaktadır. Bu kavramlar nizam-ı âlem ülküsü, devlet-i ebed müddet anlayışı, Smith'in kullandığı kavramlardan etnik seçilmişlik miti, şanlı ölüm ve altın çağdır.

Milliyetçi ideoloji kapsamında, arka planda seküler kutsallıkla ilişkilendirilebilen etnik seçilmişlik düşüncesinden beslendiği görülebilen Türk cihan hâkimiyeti ve dünyaya nizam verme ülküsü, ilay-ı kelimetullah (Allah'ın dinini yayma) ve ilelebet süren devlet anlayışlarının özünde bulunan Türklerin "Allah'ın ordusu" olduğu inancına ve bu gücü kullanan devletin ilahî misyonuna göre, ülkücü hareket Türklüğün gücünü öne alarak İslam davasına hizmet etmeyi, bu mücadelede seküler devlet modelinde de yeri olan kutsal ölüm gerçeği ile yüzleşerek ilerlemeyi ve gerçek benlik potansiyelini gerçekleştirdiği altın çağa ulaşmayı öngörür.

Yazarlık Katkısı

Bu çalışmada yazarların katkı oranı eşittir (%50 - %50).

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışma doküman analizine dayalı olarak yürütüldüğü için etik kurul izni gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Akçura, Y. (2018). Üç Tarz-ı Siyaset, (Hazırlayan: A. Tekin). *Üç Tarz-ı Siyaset ve Tartışmalar Yusuf Akçura ve Ali Kemal-Ahmed Ferid-Hüseyinzâde Ali-Vámbéry ve İsimsizler*, (2. Baskı) İçinde (s.113-144). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Akpınar, H. (2016). *Kurtların Kardeşliği CKMP'den MHP'ye Ülkücü Hareketin Kısa Tarihi*. İstanbul: Kamer Yayınları.
- Alperen, S. (1999). Türk Milliyetçiliği Hareketinde Gençlik (Mücadelede Teori ve Pratik), (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 252-256). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Arvasî, S. A. (1999a). Türk Milliyetçiliği ve İslamiyet, (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 369-371). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Arvasî, S. A. (1999b). Ülkücü Hareketin Politikası, (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 180-181). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Arvasî, S. A. (1999c). Ülkücü'nün Çilesi, (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 182-183). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Arvasî, S. A. (2013). *Türk-İslâm Ülküsü I-II-III*. (Ed.: M. E. Kafkaslıoğlu). İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Aydın, M. (2006). *Siyasetin Sosyolojisi*, (2. Basım). İstanbul: Açılımkitap, Pınar Yayınları.
- Büyük Türkiye'ye Hasret (1999a). Türklük Bedenimiz İslamiyet Ruhumuzdur, (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Başyazılar Hergün Yazıları Ülkücü Gençlik Liderleriyle Yapılan Röportajlar Ülkücü Hareket ve Cezaevleri*, (5. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 159-161). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Büyük Türkiye'ye Hasret (1999b). Önce İman ve Ahlâk, (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Başyazılar Hergün Yazıları Ülkücü Gençlik Liderleriyle Yapılan Röportajlar Ülkücü Hareket ve Cezaevleri*, (5. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 190-193). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Çaha, Ö. (2013). *Siyasi Düşüncelere Giriş*, (3. Baskı). (Ed.: N. Subaşı, Y. Aktay ve B. Tatar). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, Ensar Neşriyat.
- Çelik, C. (2010). Gökâlp Düşüncesinde Din ve Bir İdeal Tip Olarak Türk Müslümanlığı. (Ed. H. Develi). (Yayıma Hazırlayanlar: Ü. Günay ve C. Çelik). *Türk Kimliğinin Yeniden İnşası Bağlamında Ziya Gökalp* (1. Baskı) İçinde (s. 171-192). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Çelik, S. (1999). Nizâm-ı Âlem Ülküsü, (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 259-261). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Dilthey, W. (2017). *Hermeneutik ve Tin Bilimleri*, (3. Baskı), (Çeviren: D. Özlem). (Ed. K. Özkan). İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Durakoğlu, M. (1999). Türklük ve İslamiyet. (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Baskı) İçinde (s. 359-360). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Ergin, M. (2016). *Orhun Abideleri*, (50. Basım). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Georgeson, F. (2020). Yusuf Akçura. (Çeviren: A. Er). (Ed. T. Bora ve M. Gültekinil). (Cilt Ed. T. Bora). *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce Milliyetçilik*, (4. Cilt), (6. Baskı) İçinde (s. 505-514). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Günay, Ü. (2010). Gökâlp, Millî Kimlik ve Din. (Ed. H. Develi). (Yayıma Hazırlayanlar: Ü. Günay ve C. Çelik). *Türk Kimliğinin Yeniden İnşası Bağlamında Ziya Gökalp*, (1. Baskı) İçinde (s. 9-58). İstanbul: Kesit Yayınları.

- Heyd, U. (1979). *Türk Ulusçuluğunun Temelleri*, (Çeviren: K. Günay). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1970). *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri*. İstanbul: Devlet Kitapları, Millî Eğitim Basımevi.
- Karabulut, G. (2017). *Ülkücü Türk Milliyetçiliği Temel Kavramlar*, (1. Basım). Ankara: Kripto Kitaplar.
- Karakuş, G. (2018). *Cumhuriyet'in Politik-Teolojisi Türkiye'de Kurucu İdeolojinin Sivil Din İhdası*, (1. Basım). Ankara: Cedit Neşriyat.
- Köktürk, M. (2014). *Kültür ve Sembol Bir Cassirer İncelemesi*, (1. Baskı), (Ed.: F. Bayraktar). Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.
- Özdoğan, G. G. (2015). "Turan"dan "Bozkurt"a Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946), (4. Baskı), (Çeviren: İ. Kaplan). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özlem, D. (2012). *Metinlerle Hermeneutik Dersleri I*, (1. Basım). (Ed. K. Özkan). İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Özlem, D. (2019). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*, (3. Baskı). (Ed. K. Özkan). İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Smith, A. (2018). *Seçilmiş Halklar Ulusal Kimliğin Kutsal Kaynakları*, (1. Baskı), (Çeviren: A. Küçük). (Ed. H. Aksakal). İstanbul: Alfa Basım Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Şehsuvaroğlu, L. (1999). Sloganlar. (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Basım) İçinde (s. 217-219). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Tannenbaum, D. G. (2019). *Siyasî Düşünce Tarihi Filozoflar ve Fikirleri* (12. Baskı), (Çeviren: Ö. Orhan), (Çeviri Ed. A. K. Çifçi ve S. Durgut). Ankara: Serbest Kitaplar /BB101 Yayınları: 16.
- Tuğrul, S. (2014). *Canım Sana Feda Yeni Zamanların Kutsallık Biçimleri*, (1. Basım), (Yayına Hazırlayan: A. Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yazıcıoğlu, M. (1999a). Gücümüzü İslam'dan Alıyoruz. (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Başyazılar Hergün Yazıları Ülkücü Gençlik Liderleriyle Yapılan Röportajlar Ülkücü Hareket ve Cezaevleri*, (5. Cilt), (1. Basım) İçinde (s. 187-190). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Yazıcıoğlu, M. (1999b). İslam'ın Bayrağı Kanlarımızla Yükseliyor!. (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Başyazılar Hergün Yazıları Ülkücü Gençlik Liderleriyle Yapılan Röportajlar Ülkücü Hareket ve Cezaevleri*, (5. Cilt), (1. Basım) İçinde (s. 182-185). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Yazıcıoğlu, M. (1999c). Ülkücü Gençlik Ölecek, İslam Güneşi Sönmeyecek. (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Başyazılar Hergün Yazıları Ülkücü Gençlik Liderleriyle Yapılan Röportajlar Ülkücü Hareket ve Cezaevleri*, (5. Cilt), (1. Basım) İçinde (s. 186-187). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Yazıcıoğlu, M. (1999d). Zafer İslâm Bayraktarları'nın. (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Başyazılar Hergün Yazıları Ülkücü Gençlik Liderleriyle Yapılan Röportajlar Ülkücü Hareket ve Cezaevleri*, (5. Cilt), (1. Basım) İçinde (s. 195-198). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Zeybek, N. K. (1999). Alperenler Derviş Gaziler. (Y. Hazırlayan: H. Öznur). *Ülkücü Hareket Yayın Organları Makaleler Temel Kavramlara Ülkücü Bakış Tebliğler Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat*, (4. Cilt), (1. Basım) İçinde (s. 225-228). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Zürcher, E. J. (2001). Kemalist Düşüncenin Osmanlı Kaynakları, (Çeviren: Ö. Gökmen). (Ed. T. Bora ve M. Gültekinil). (Cilt Ed.: A. İnsel). *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce Kemalizm*, (2. Cilt) İçinde (s. 44-55). İstanbul: İletişim Yayınları.